

Орсат Лигорио

ДАЛМАТОРОМАНСКИ РЕЛИКТИ
У *ETIMOLOŠKOM RJEČNIKU HRVATSKOGA JEZIKA*
(ИЗ БАЛКАНСКОГ ЛАТИНИТЕТА XV)*

Разматра се обрада далматороманских реликата у нетом довршеном *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika* (2016–21) као и етимологија одабраних случајева.

Кључне ријечи: етимологија, грчки, латински, далматоромански, српскохрватски.

The paper discusses the treatment of Dalmatian Romance loanwords in the recently completed *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika* (2016–21), as well as the etymology of selected cases.

Key words: etymology, Greek, Latin, Dalmatian Romance, Serbo-Croatian.

1. Увод. У *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika*, чија је друга и коначна свеска управо изашла на свијет, као далматоромански реликти (било поријеклом или посредством) изријеком су окарактерисане одреднице *ба̀ле*, *бѐковина*, *бр̄љд*, *бр̄меч*, *бр̄нисџира*, *ду̀џин*, *жа̀л*, *жа̀бун*, *здр̄џела*, *ја̀сџої*, *ку̀ња*, *ловра̀ша*, *лубин*, *о̀квир*, *о̀шиш*, *и́лма*, *ра̀жа*, *рикула*, *ро̀да*, *са̀лиа*, *сѝужва*, *су̀миор*, *џу̀њ*, *хо̀боџница* и *чѐмирес* те облици *бј̀чва s.v. ча̀раџа*, *ко̀на̀л* и сл. *s.v. ка̀на̀л*, *ка̀џриџа* и сл. *s.v. ка̀џегра*, *ко̀лудрица* и сл. *s.v. ка̀луџер*, *ко̀њесџира* и сл. *s.v. ка̀нисџар*, *крѝша* и сл. *s.v. џѝреџња*, *о̀фѐрао s.v. фѐра̀л*, *ру̀са s.v. ру̀жа*, *ру̀смарин s.v. ру̀жмарин*, *скрѝња s.v. џкрѝња* и *у̀кљаиша s.v. у̀цаиша*. У овом се раду разматра обрада тих одредница и облика у ЕРНЈ-у као и етимологија одабраних случајева међу њима.

2. Далматоромански реликти у *ETIMOLOŠKOM RJEČNIKU HRVATSKOGA JEZIKA*

Сх. пл. *ба̀ле* те дијал. *ба̀ле* (Брач), *ба̀ле* (Сењ) и *ба̀ле* (Гола) позајмљено је према ЕРНЈ I 40 „možda ... iz dalmatskoga, u vezi s rum. *bale* ‘slina’ (usp. i sln. *bala*), od općeromanskog *baba* ‘pjena’ (tal. *bava*). Budući da rum. *-l-* nije pravilan odraz labijala *v/b*, pretpostavka o posuđivanju iz dalm[atskoga] je nesigurna.” Посљедња реченица збуњује; ваљда се мисли: „Budući da *dalm. -l-* nije pravilan odraz labijala *v/b*, pretpostavka o posuđivanju iz *dalm[atskoga]* je nesigurna.” У том случају, та би реченица била тачна; сх. *бале* не може бити позајмљено од далматороманског исхода ром. *baba* јер далматоромански не познаје промјену *b > l*. Попут далматороманског, ни румунски не познаје промјену *b > l*. Но, идеја је да је слијед *aba* у ром. *baba* правилно дао рум. *a*; уп. нпр. лат. *caballus* ‘коњ’ > рум. *cal* ‘коњ’. Према томе, ром. *baba* правилно би дало рум. **ba* одакле

* Овај рад финансирао је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према уговору бр. 451-03-68/2022-14 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

је *bale* онда одређени плурал, тј. **babae-illae*. Од ове ријечи зајмљено је према Скоку сх. *бале*; исто ERHSJ I 124; EPCJ II 113–14. (У румунском је од одређеног пл. *bale* касније регресивном деривацијом образован неодређени сг. *bală* па тако *bale* данас функционише као неодређени плурал ове ријечи. Одређени је *balele*, тј. **babae-illae-illae*.)

Сх. *бѣковина* ‘*Salix vitellina*’ изведено је према ERHJ I 50 „od *beka*, što je, poput sln. *béka* posuđeno iz dalm[atškoga] (usp. tal. *vinco* ‘vrba’) < vlat. **vincus* ‘savitljiv’ (možda od korijena koji je u kl. lat. *vinciō* ‘vezati’). Zamjena *e* za *ε* < *in* pokazuje da je riječ o staroj posuđenici, prije nestanka nazalnih samoglasnika (11.–12. st.)”. Исто Скок 1934: 433; ERHSJ I 133–34, али другачије EPCJ III 67; ондје се сх. *бека* ‘врба’ доводи у везу са сл. **бечийи* (*се*) и **бочийи* (*се*) што у свјетлу паралела попут слн. *beka* ‘врба’ и слч. *beka* ‘врбова младица’ није непривлачан предлог. Штавише, то би значило да сх. *бековина* не мора нужно да буде позајмљеница из далматороманског него би могла бити и словенска ријеч.

Сх. *бј[ѣ]чва*¹ позајмљено је према ERHJ I 121 „iz dalm. **vittea* < lat. *vitta* ‘vrpca’”. Исто ERHSJ I 146, EPCJ III 200–201. Но, лат. **vittea* не припада само далматској романштини него и балканском латинитету; уп. нпр. буг. *бѣчва* ‘чарапа’ и мак. пл. *бечви* ‘чарапе’. У српскохрватски је *бјѣчва* стога могло бити заимано не само из далматске романштине него и из балканског латинитета. Више о „псеудо-јату” у сх. *бјѣчва* в. у Лигорио 2015: 55.

Сх. дијал. *брѣѣг* позајмљено је према ERHJ I 84 „preko dalmat[škoga] iz lat. *virgultum* ‘grm, grmlje’, s prijelazom **v > b* [(]као у *Bol* od lat. *vallum*)”. Без примједбе на етимологију; исто у ERHSJ I 209. Но, одакле је акценат *брѣѣг*? (Очекивало би се *брѣѣг*.) ERHJ цитира само матичну одредницу у ERHSJ-у, али у Скоковом рјечнику потврде за овакав акценат нема.

Сх. *брѣмеч* ‘*Eryginium campestre*’ позајмљено је према ERHJ I 87 „iz nekog romanskog izvora (možda dalmatskog). Riječ bi mogla biti izvedenica od lat. *verbēna* ‘grančica’. Neposvjedočeni oblik **verbēntiu-* pravilno bi se odrazio kao **brbeč*, što je dismilacijom moglo dati *brmeč*”. Исто ERHSJ I 140. Но, у ERHJ-у недостаје референца на ту одредницу у Скоковом рјечнику. Симплекс *verbēna* позајмљен је као сх. дијал. *бермѣн* (Белеј) ‘*Eryginium campestre*’; в. ЈЕ I 53.

Сх. *брнисѣра* те дијал. *брниѣсѣра* (Брач) позајмљено је према ERHJ I 87 „preko dalmat[škoga] iz lat. *genesta, genista* (nepoznatog porijekla). Početno *b-* u hrvatskom nije objašnjeno, a nalazi se i u obliku posvjedočenom na Sardiniji, *binistra* (logudorski)”. Исто ERHSJ I 107; ЈЕ III 78. Но, битно је нагласити да постоји паралела у крчкој далматороманштини, вељ. *ginastra*; в. BARTOLI 1906: II 186. Та паралела показује да необјашњено *b-* у сх. *брнисѣра* није првобитно те да, слѣдствено, не може бити у непосредној вези са *b* у лог. *binistra*. Што се илустровања дијалекатске варијације тиче, добро би било да је поред брачког *брниѣсѣра* наведена и варијанта *брњесѣра* која се налази код Шулека;

¹ Акценат треба да је *бјѣчва*, не *бјѣчва* како нетачно у ERHJ-у стоји; в. RIAZU I 376.

в. RJAZU I 664. Та варијанта показује да је *u* у брачком *бр̀нї̀сї̀ра* заправо јат. Више о „псеудо-јату” у овој ријечи в. у Лигорио 2015: 54.

Сх. *г̀у̀й̀ѝн* те дијал. *г̀у̀й̀ѝн* (Брач, Питве, Завала), *г̀у̀й̀ѝн* (Вргада, Сењ), *г̀ѐл̀й̀ѝн* (Орлец) и *г̀а̀л̀й̀ѝн* (Сусак) позајмљено је према ERHJ I 207 „vjerovatno preko dalmat[skoga], iz grč. δελφίς, <G δελφῖνος>. U grč[kom] je ova imenica izvedena od istog korijena kao i δελφύς ‘maternica’ <*g^welb^hu- (skr. *gárbha-*, njem. *Kalb* ‘tele’); dupin je sisavac, kao ‘riba s maternicom’”. Нема потребе за релативизацијом далматског посредства; в. ERHSJ I 459; JE I 136–37. Детаљно у HOLZER 2011: 103. Што се грчке ријечи тиче, њен акценат треба да буде δελφίς, не δελφῖς (како нетачно стоји и у ERHSJ-у).

Сх. *ж̀а̀л* те дијал. *ж̀а̀л* (Брач) позајмљено је према ERHJ II 613 „iz nerovsjedocenoga dalmatoromanskoga odraza grč. αἰγιαλός ‘žal, morska obala’, usp. i alb. *zall* ‘pijesak’ iz istog izvora, te *igalo* (Karadžić, Dubrovnik), oblik u kojem nije došlo do palatalizacije grč. -g-”. Без примједбе на етимологију; исто у ERHSJ I 709–10. Но, облик *žalo* који се налази у сегменту *tvorba* треба премјестити међу ДИЈАЛЕКТЕ I POTVRDE јер он није изведеница од *ж̀а̀л* него је, попут облика *igalo*, зајмљен као такав од αἰγιαλός. В. више у LIGORIO 2014 s.v. *AEGIALU.

Сх. *ж̀б̀у̀н* је према ERHJ II 615 „nejasne etimologije. Postoji i varijanta *džbun* (Dubrovčani). Možda je ova riječ posuđena iz dalmat. *čezbone ili sttal. *cespone* (usp. tal. *cespo* ‘grm, žbun’) < lat. *caespes* ‘busen’; за озвучивање у средини ријечи усп. дијал. *žbugara* ‘mala jamica, rupa’ (Boka) од **exbucaria*; за одраз суфикса усп. *račun* < vlat. **ratione-*”. Исто MATASOVIĆ – MATASOVIĆ 2018: 410–11. Но, далматоромански праоблик није могао да гласи **čezbone* јер се *c* пред *e* у далматороманском језику не палатализује; уп. лат. *centrum* ‘середина’ > сх. *к̀ѐнї̀ра* ‘стожер, чеп на поклопцу’ (Дубровник), лат. *cēpulla* ‘лучић’ > сх. *к̀а̀й̀у̀ла* ‘љубичасти лук’ (Дубровник) и лат. *cīmicet* ‘стјеница’ > сх. *к̀ѝмак* ‘стјеница’ (Дубровник) те лат. *acētum* ‘сирће’ > вељ. *akájt id.*, лат. *cēnāre* ‘вечерати’ > вељ. *kenúr id.* и лат. *cīmicet* ‘стјеница’ > вељ. *čínko id.* итд. В. и BARTOLI 1906: II 376–378; Скок 1926 те LIGORIO 2014: §25–30. Ја из тог разлога не вјерујем да би сх. *ж̀б̀у̀н*, дијал. *ѝбун* могло бити далматоромански реликат.

Сх. *з̀г̀ј̀ѐла* те дијал. *з̀г̀ј̀ла* (Брач, Вргада) и *з̀г̀ѐла* (Сењ) постало је према ERHJ II 599 „od **skъdēla*, što je posuđeno iz dalmatoromanskog odraza lat. *scutella* ‘zdjelica’”. Без примједбе на етимологију; исто у ERHSJ III 645–46. Више о „псеудо-јату” у сх. *з̀г̀ј̀ѐла* в. у Лигорио 2015: 55.

Сх. *ј̀а̀сї̀ої* те дијал. *ј̀а̀сї̀ої* (Сењ), *ј̀а̀сї̀ої* (Брач, Питве, Завала) и *ј̀а̀сї̀рої* (Вргада) позајмљено је према ERHJ I 398 „iz dalmatskog (usp. tal. *astaco*) < lat. *astacus*, što je iz grčkog ἄστακος, vjerojatno supstratnog podrijetla”. Без примједбе на етимологију; исто у Скок 1934: 205–06, ERHSJ I 760, JE II 33–34.² Но, што се литературе тиче, у ERHJ-у недостаје референца на матичну одредницу

² Не може бити, што тврди Росси 1990: 65–66, да је сх. *ј̀а̀сї̀ої* директна позајмљеница из грчког; то се види по акценту сх. ријечи, који не одговара оном у грч. ἄστακος него управо оном у лат. *astacus*.

у Скоковом рјечнику; в. ERHSJ I 760. Мјесто тога, као основна референца наводи се одредница из Снојевог рјечника (иако је *jasīoi* у словеначком управо српскохрватска позајмљеница). Иста примједба у VULETIĆ – SKRAČIĆ 2018: 76.

Сх. дијал. *каџрџа* ‘столица’ (Питве, Завала, Вргада, Омишаль) и *канџрџа id.* (Сењ) су према ERNJ I 433 „starije posudenice iz dalmatoromanskoga”, односно „iz lat. *cathedra* ‘učiteljski stolac, učiteljski ili biskupski položaj’, starije ‘stolac’, što je iz грч. καθέδρα ‘stolac, sjedalo’” дочим су сх. дијал. *каџрџа* ‘столица’ (Брач) и *канџрџа id.* (Лика) поријеклом такође далматоромански реликти, али су обликовани „pod utjecajem različitih romanskih dijalekata”. Без примједбе на етимологију; исто ERHSJ II 63–64 и JE II 44. Додати и паралелу из крчке далматороманштине, вељ. *katrǎjda* ‘столица’; в. BARTOLI 1906: II 194.

Сх. дијал. *колџдрица* ‘калуђерица’ (Брач, Сењ) и *колџдрица id.* (Студенац) позајмљено је према ERNJ I 419 „preko dalmatskoga” од грч. καλόγερος ‘калуђер’, као и сви дијалекатски облици сх. *калуђер* „sa -dr- i vokalizmom o”. Без примједбе на етимологију; исто ERHSJ II 129. Но, ваља нагласити, као што код Скока и стоји, да сх. *колџдрица* није позајмљено од грч. καλόγερος ‘калуђер’ него од грч. καλογρία ‘калуђерица’, што је неопходно за *k-gr > *k-dr.

Сх. дијал. *конџл* ‘канал’ (Шмрика и Краљевица) и *колџн id.* (Сењ) позајмљено је према ERNJ I 421 „iz dalmatoromanskoga” одраза лат. *canālis* ‘жлијеб, цијев’, као и сви дијалекатски облици сх. *канџл* „s o u prvom slogu”. Без примједбе на етимологију; исто ERHSJ II 30. Детаљно у HOLZER 2011: 113. Додати и паралелу из крчке далматороманштине, вељ. *kanúl* ‘канал’; в. BARTOLI 1906: II 194.

Сх. дијал. *коњесџра* ‘кошарица’ (Бернардин), *конисџра id.* (15 в.) и *конешџра id.* (Лика, Истра) позајмљено је према ERNJ I 422 „iz dalmatoromanskoga” одраза лат. *canistrum* ‘кошарица’, као и остали дијалекатски облици сх. *канисџар* „s o u prvom slogu”. Но, сх. *конисџра* и сл. зајмљено је уствари од облика плурала, лат. *canistra*, који је улијед метаплазма из неутрума плурала далматороманских o-основа прешао у фемининум сингулара словенских a-основа; в. ERHSJ II 144. Лат. *canistra* не припада само далматској романштини него и балканском латинитету; уп. арум. *cânestra* ‘кошарица’ и алб. *kanistrë id.* У српскохрватски је *коњесџра* и сл. стога могло бити заимано не само и из далматске романштине него и из балканског латинитета. Више о „псеудојату” у сх. *коњесџра* и сл. в. у Лигорио 2015: 54.

Сх. дијал. *криџа* ‘трешња’ (Микаља) и *криџа id.* (Смоквица) позајмљени су према ERHSJ II 479–80 „izravno iz vlat. *ceresia* ili iz dalmatoromanskoga”. Нема потребе за релативизацијом далматороманског поријекла; в. Скок 1926: 388 и ERHSJ II 198. Детаљно у HOLZER 2011: 117. Но, у литератури недостаје референца на матичну одредницу у Скоковом рјечнику. Такође, недостаје и паралела из крчке далматороманштине, вељ. *kris* ‘трешња’; в. BARTOLI 1906: II 198.

Сх. *куња* позајмљено је према ERHJ I 524 „iz nekog romanskog govora (možda dalmatskog); izvorno od lat. *concha* ‘ školja’, što je iz grč. κόγχη ‘ školjka’”. Нема потребе за релативизацијом далматороманског поријекла; уп. ЈЕ II 116–17 те в. VULETIĆ 2006; 2007: 139–40. У ERHJ-у недостају за ову одредницу дијалекатске потврде; ако би се додавале, важнија међу њима била би *кѹка*, која је веома стара. Детаљно о сх. *кѹка* в. у HOLZER 2011: 119.

Сх. *ловраїи* позајмљено је према ERHJ I 566 „možda preko dalmatskog, iz lat. *aurāta*, što je izvedeno iz *aurum* ‘zlatο’. [...] Početno *l-* u hrvatskom postalo je od romanskog člana”. Нема потребе за релативизацијом далматороманског поријекла; в. Skok 1930: 498; ERHSJ II 581; ЈЕ II 221. Детаљно у HOLZER 2011: 137. Што се тиче акцента у наслову одреднице, он треба да гласи *ловраїи*, не *ловрāїи*; уп. дијал. *овраїи* (Дубровник, Рачишће, Брач) и *ловрāїи* (Хрватско приморје, Ријека, Малинска, Сењ) на цитираном мјесту у ERHSJ-у. Према Скоковој грађи, постоји и дијал. *ловрāїи* (што би ретракцијом акцента правилно дало *ловрāїи*), али само *ловрāїи* није забиљежено дочим се *ловраїи* као такво налази у RJAZU VI 172. О разлици између *ловрāїи* и *ловрāїи* више у LIGORIO 2014: §74–76.

Сх. *лубин* те дијал. *лубин* (Брач, Вргада) и *лубин* / *јубин* (Питве Завала) позајмљено је према ERHJ I 567 „iz nekog romanskog jezika (možda dalmatskoga, uspr. fr. *loubine*, *lubine*, prov. *loubine*, *louvine*) < lat. *lupinus*, što je izvedeno od lat. *lupus* ‘vuk’, preneseno i ‘proždrljiva riba’”. Нема потребе за релативизацијом далматороманског поријекла; в. Skok 1934: 202; ERHSJ II 323. Напосе се поставља питање откуд *б* у *лубин* пошто у далматороманском лат. интервокалско *р* иначе остаје без промјене; уп. нпр. лат. *сѣрulla* ‘лучић’ > сх. *каїула* ‘љубичасти лук’ и сл. Само у бокељској далматороманштини лат. интервокалско *р* по правилу постаје *б*; уп. нпр. лат. *lupellus* ‘вук’ > сх. *лубијѧо*, *-ѧла* и сл. Скок на наведеном мјесту предлаже да „*p* > *b* u [potvrđama na] srednjem i južnom Jadranu rotječe iz bokeljsko-romanskoga”, али тај Скоков предлог ћутке прелази преко чињенице да се лат. безвучни плозиви под још непознатим условима мјестимично али консистентно озвучују и ван бокељске далматороманштине, на читавој далматороманској ареи. Тако је нпр. у случају *с* у лат. *astacus* > сх. *јастѧої* (читав Јадран), па, ако је већ тако, онда исто по мом мишљењу може бити по сриједи и у случају *р* у лат. *lupinus* > сх. *лубин*. Из тог разлога ја не вјерујем да је *лубин* на средњем и јужном Јадрану позајмљеница из бокељске далматороманштине; исто у LIGORIO 2014 s.v. LUPINU.

Сх. *оквијр* изведено је према ERHJ II 63 „od glagola *okviriti* koji je pak prefiksom **ob*, v. *o*¹, izveden od *kvjjer*, *kvir* ‘pergament, životinjska ko[ž]a priređena za pisanje’ (17 st.). Та је ријеч из далматороманског одраза лат. ријечи *corium* ‘кожа’”. Без примједбе на етимологију; исто у ERHSJ II 253. Но, не вјерујем да се само по себи разумије како лат. *corium* даје сх. *квїјер* јер је слијед промјена компликован. По мом се схватању тај слијед одвија на сљедећи начин. Лат. *corium* у првом кораку правилно даје ром. **кq̄riju*; уп. нпр. ит. *cuoio* ‘кожа’ и шп. *cuero id.* У другом кораку од ром. **кq̄riju* правилно настаје дром. **кq̄riju* које дјејством прве далматороманске дифтонгације у трећем кораку

правилно даје дром. **kuerju*; в. Лигорио 2018: 37, 47. У четвртном кораку дром. **kuerju* правилно постаје **kuērju* дужењем наглашеног вокала у отвореном слогу; в. HOLZER 2011: 27. У петом кораку, дром. **kuērju* заима се као сл. **kvēr-* које услијед промјене сл. **ē* > **ě* у шестом кораку правилно даје **kvěr-*; в. Лигорио 2015: 55–63. Од сл. **kvēr-* најзад, у седмом кораку, правилно постаје сх. *квѣр* и ик. *квѣр*.

Сх. дијал. *офѣрао* ‘ферал’ (Дубровник) позајмљено је према ERHJ I 242 „od krivo rastavljenog dalmatskog [člana] **lu feral* < **l’uferal*”. Исто ERHSJ II 598. Но, постоји и другачије објашњење; в. LIGORIO 2014 s.v. *ILLU *PHARALE*. Према том објашњењу, сх. дијал. *офѣрао* није од клат. *pharus* него од лат. *ceroferārius* ‘свијећњак’ одакле је као далматоромански реликат и сх. дијал. *кереферѧл* (Корчула); в. ЈЕ II 81. Механизам објашњења је исти; радило би се о кривом растављању, само што би у овом случају то било *cer-oferārius* мјесто *cero-ferārius*. За тобожње *cer-oferārius* могао би бити одговоран лат. глагол *offerō* ‘принијети’ који се и сам налази међу далматороманским реликтима (у облику партиципа *oblatus*, одакле сх. *oblanta*); в. ERHSJ II 537. Ово објашњење је по мом мишљењу боље од оног другог утолико што не множи без потребе број далматороманских праоблика него обје потврде, дубровачко *офѣрао* и корчуланско *кереферѧл*, своди на један те исти далматоромански праоблик.

Сх. *ошиѧ*, дијал. *ошиѧ* (Вргада), *оксииѧ* (дела Бела) и *охсииѧ* (Микаља) позајмљено је према ERHJ II 87 „iz dalmatoromanskog izvora (usp. tal. *assito* ‘pregrada’). Riječ je izvedenica od lat. *assis, axis* ‘daska (podnica)’”. Без примједбе на етимологију; исто у ERHSJ II 552.

Сх. *ѧѧма* те дијал. *ѧѧма* (Брач, Вргада) позајмљено је према ERHJ II 138 „preko dalmat[skoga] iz grč. πλῆμ(μ)η ‘plima’”. Без примједбе на етимологију; исто у Скок 1934: 488; ERHSJ II 683–84; ЈЕ II 113.

Сх. *рѧжа* те дијал. *рѧжа* (Брач) позајмљено је према ERHJ II 286 „iz dalmatskog odraza lat. *raia* (usp. i mlet. *rasa*, tal. *razza*)”. Без примједбе на етимологију; исто у Скок 1934: 488; ERHSJ III 97; ЈЕ III 115. Детаљно у HOLZER 2011: 144. За потребе илустровања дијалекатске варијације, боље би било да је мјесто брачког *рѧжа* наведена варијанта *рѧђа* која се налази у Дубровнику, Долима, Прожури, Коритима и Суђурђу; в. VINJA 1986: II 216.

Сх. *рѧкула* ‘*Eruca sativa*’ позајмљено је према ERHSJ II 301–02 „iz neposvjedočenog dalmat. odraza lat. deminutiva *ērūcula* od lat. *ērūca* ‘rikula’”. Без примједбе на етимологију; в. ERHSJ III 142–43. На наведеном мјесту у ERHJ-у такође се каже да је „[č]ak. oblik *rīga* (npr. Senj) posuđen [...] iz sjevernotalijanskih dijalekata ili dalmat[skoga]”. Уз ово имам двије примједбе. Прво, у Вињином рјечнику читамо да „аксенат *rīga* за Hrvatsko primorje nije točan, jer s tim naglaskom [ova riječ] znači ‘redak, crta’”; в. ЈЕ III 125. Ако је тако, тај акценат треба исправити тако да гласи *рѧа*. И друго, ја не вјерујем да се у случају чак. *рѧа* ради о сјеверноиталијанској позајмљеници. Озвучење интервокалског

пловива у дром. одразу лат. *ērūca* > чак. *p[ŷ]īa* је по мом схватању као и оно у далматороманском одразу лат. *astacus* > сх. *ḡāscīōī* или пак оно у далматороманском одразу лат. *lupīnus* > сх. *лубѣн* итд. Из тог разлога ја сматрам да чак. *pŷīa* јесте далматоромански реликат; исто у LIGORIO 2014 s.v. *ērūca*.

Сх. *рѡга* те дијал. *рѡга* (Сењ) је према ERHJ II 304 „najvjerojatnije posuđeno iz grč. (ἐ)ρωδιός ‘čaplja, Ardea cinerea’ (zасijelo uz dalmatoromanskog posredovanje). Postoji i mišljenje da je hrv. *roda* zajedno s grč. (ἐ)ρωδιός i lat. *ardea* ‘čaplja’ posuđeno iz nekog neindoeuropskog supstrata, ali neobično je što u drugim slav. jezicima nema podudarnosti imenici roda. Grč. (ἐ)ρωδιός i lat. *ardea* doista mogu biti supstratne riječi, možda srodne i sa steng. *earte* ‘vrst patke’”. Што се крајњег поријекла тиче, ја сам пред десетак година изнио тезу да је сх. *рѡга* супстратска позајмљеница која, када се пореди са грч. ἐρωδιός и лат. *ardea* (што су, како мислим, такође супстратске позајмљенице), указује на праоблик са мобилном *a*-протезом, **rōd-* / **a-rd-*, која се налази у још неким супстратским орнитонимима; уп. нпр. **mes-* / **a-msl-*, одакле лат. *merula* ‘кос’ и ствњ. *amsla id.* При том мишљењу остајем и данас; више в. у Лигорио 2012. (У супстратским позајмљеницама које показују *a*-протезу коријен је обично у пунини када је без протезе а у празнини када је са протезом; в. SCHRIJVER 1997. Ја сам у свом раду из 2012 пропустио да поменем стенг. *earte* које сада доноси ERHJ, али би тај облик, као и *ardea*, био од потоње супстратске варијанте, тј. **a-rd-*, гдје је коријен у празнини пошто је са протезом.)

Сх. дијал. *рѡсмарин* (Дубровник, Брач) позајмљено је према ERHJ II 314 „zасijelo [...] preko dalmatoromanskoga” одраза лат. *rōs marīnus* ‘морска роса’. Без примједбе на етимологију; исто ERHSJ III 175.

Сх. *сѡлѣа* те дијал. *сѡѣа* (Вргада) и *сѡлѣа* (Сењ) позајмљено је према ERHJ II 320 „iz dalmat. **salpa* < lat. *salpa*, što je iz grč. σάλπη (nepoznatog podrijetla)”. Без примједбе на етимологију; исто у Скок 1930: 526; ERHSJ III 195–96; ЈЕ III 142–43. За потребе илустровања дијалекатске варијације, добро би било да је поред вргадинског *сѡѣа* и сењског *сѡлѣа* наведена и варијанта *сѡѣа* која покрива практички читав терен од Пељешца до Боке; в. VINJA 1986: II 279.

Сх. *скрѣња* позајмљено је према ERHJ II 431 „iz dalmatrom[anskoga] odraza lat. *scrīnium* ili iz tal. *scrigno*”. Али, не може бити од ит. *scrigno*. (Одакле би било *-a*?) Радије од далматороманског одраза лат. *scrīnium* под претпоставком да је та ријеч зајмљена у облику плурала, *scrinia*; уп. нпр. *canistrum*, пл. *canistra* ‘кошарица’ одакле сх. *коњесѣра id.* и сл. Исто и у ERHSJ III 269–70, али ERHJ ту Скокову одредницу не наводи. Лат. *scrinia* не припада само далматској романштини него и балканском латинтиету; уп. нпр. алб. *skrinjë* ‘шкриња’. У српскохрватски је *скрѣња* стога могло бити заимано не само из далматске романштине него и из балканског латинтета; исто и на наведеном мјесту у ERHSJ-у.

Сх. *сѡѡжва* позајмљено је према ERHJ II 378 „iz dalmat. odraza lat. *spongia* ‘spužva’, što je posuđeno iz grč. σπογγία, izvedenice od σπόγγος ‘gljiva’”. Без примједбе на етимологију; исто у ERHSJ III 314; ЈЕ III 178

Сх. *сѹмїор* те дијал. *сѹмїор* (Вргада) позајмљено је према ERHJ II 405 „iz dalmat[skog] odraza lat. *sulpur, sulphur* (s disimilacijom **l...r* > *m...r*)”. Но, лат. *sulp(h)ur* не налази се само у далматској романштини него и балканском латинитету; уп. нпр. сх. *сѹмїур* (Косово) и буг. *сѹмїор*. У српскохрватски је *сѹмїор* и сл. стога могло бити заимано не само из далматске романштине него и из балканског латинитета; исто у ERHSJ III 361.

Сх. *їѹњ* те дијал. *їѹњ* (Брач, Вргада) и *їѹн* (Сењ) позајмљено је према ERHJ II 492 „(vjerovatno preko dalmatorom[anskoga]) iz lat. *thynnus, thunnus*, što je pak posuđeno iz grč. θύννος”. Нема потребе за релативизацијом далматороманског поријекла; уп. ERHSJ II 523 са JE III 286 те в. MULJAČIĆ 2000: 237–241 и LIGORIO 2014: §49, 184.

Сх. *укѡаїа* ‘Oblada melanura’ и дијал. *укјаїа id.* позајмљено је према ERHJ II 525 „iz dalmat. **ukjata* < lat. **oculāta*, od *oculus* ‘oko’ (ova riba ima velike i okrugle oči)”. Уз ово имам двије примједбе. Прво, лат. *oculātus* је добро посвједочена ријеч; в. нпр. TLL IX ii 440. Према томе, треба *oculāta*, не **oculāta*. Исто је и у ERHSJ III 540. И друго, далматоромански праоблик нипошто није могао да гласи **ukjata* јер секундарном лат. *cl* у далматороманским реликтима одговара сх. *кл*, *їл* и *кљ* (одакле онда и сх. *кј*); в. LIGORIO 2013. Далматоромански праоблик је мјесто тога вјероватно гласио **oklata* > **okl'ata*, а одавде је онда позајмљено сх. *укѡаїа* са варијантом *укјаїа* (у којој је промјена *кљ* > *кј* домаћа појава, не далматороманска).

Сх. *хобойница* изводи се према ERHJ I 330–31 „od psl. **xobotь* ‘геп’ (rus. *хобой*, češ. *chobod* ‘okrajak, rilo’). Dublje je podrijetlo psl. **xobotь* nejasno, no moguća je veza s lit. *kabėti* ‘visjeti’. Prema drugom mišljenju, riječ *hobotnica* je posuđena, uz dalmatoromansko posredovanje, iz grč. ὀκτώπους ‘hobotnica’. Izvorni bi hrv. oblik bio **htobod* (preko dalmatoromanskog **ktofodo*), a potvrde da je riječ posuđena bile bi hrv. *hobodnica* (Novalja), *kobotnica* (Susak), *hubodnica* (Iž), itd.”. Што се потоњег мишљења тиче, в. више у Лигорио 2014 (при чему још увијек стојим).

Сх. *чѹмїрес* позајмљено је према ERHJ I 125 „iz dalmatskog odraza lat. riječi *cypressus*, što je iz grč. κυπάρισσος”. Исто Скок 1930: 505; ERHSJ I 56, али другачије LIGORIO 2018: 485–86. У том раду ја полазим од опаске да се сх. *чѹмїрес* налази на простору читавог Јадрана, а да се палатализација *c* пред *i* у далматороманском налази само на сјеверном и средњем Јадрану; уп. нпр. лат. *cimicet* ‘стјеница’ > вељ. *čínko id.* и сх. дијал. *кїмак id.* (Дубровник). В. и ERHSJ II 80–81. Сљедствено закључујем да сх. *чѹмїрес* не може бити далматоромански реликат на читавом Јадрану него само на његовом сјеверном и средњем дијелу, а да на јужном Јадрану мора да буде нешто друго, и то, како мислим, италијанска позајмљеница, од *cipresso* (што је и само од лат. *cypressus*). У наведеном раду такође износим тезу да је у српскохрватски напосе заимано грч. κυπάρισσος, напосе лат. *cypressus* а напосе ит. *cipresso*; како мислим, од грч. κυπάρισσος је сх. *ћейариз* и слично, од лат. *cypressus* сх.

куџрес и слично те сх. *циџрес* и слично,³ а од ит. *cipresso* сх. *чѣмѣрес* и слично. ЕРНЈ међу дијалекатским и историјским потврдама доноси *чѣмѣрѣш* (Питве, Завала), *цимѣрѣс* (Кукљица), *чѣјрис* (Марулић) и *чѣјрес* (16 в.); ако је моја теза тачна, хварско *чѣмѣрѣш*, Марулићево *чѣјрис* и шеснаестовјековно *чѣјрес* припада типу *чѣмѣрес* те стога потиче од ит. *cipresso*, а кукљичко *цимѣрѣс* припада типу *циџрес* те стога потиче од лат. *cypressus* (> *cipressus*).

3. Закључак. У наслову неких далматороманских одредница у ЕРНЈ-у стоји облик чији је акценат било упитан или нетачан; то је случај са сх. *брѣџ* (мјесто *брѣџ?*) и *лѣврѣѣа* (мјесто *лѣврѣѣа*).

Упитан и/или погрешан акценат јавља се и у облицима који се налазе у етимологији неких одредница; то је случај са сх. *бјѣчва* (мјесто *бјѣчва*) у одредници *чѣраѣа*, чак. *рѣѣа* (мјесто *рѣѣа?*) у одредници *рикула* те грч. *δελφίς* (мјесто *δελφίς*) у одредници *дѣѣѣн*.

У дијалекатским потврдама неких далматороманских одредница у ЕРНЈ-у грађа је одабрана тако да недовољно добро илуструје дијалекатску варијацију; то је случај са сх. *брѣнисѣра* (гдје се поред *брѣнесѣра* и сл. даје само *брѣнисѣра*), *рѣѣа* (гдје се поред *рѣѣа* и сл. даје само *рѣѣа*) и *сѣѣа* (гдје се поред *сѣѣа* и сл. даје само *сѣѣа* и *сѣѣа*).

И без какве дијалекатске потврде су сх. *бѣковина*, *брѣџ*, *брѣмеч* и *куѣка*.

У етимологији неких далматороманских одредница у ЕРНЈ-у се без правог разлога релативизује далматороманско поријекло и/или посредство; то је случај са сх. *дѣѣн* („вјероватно преко *dalmat[skoga]*”), *куѣка* („из nekog romanskog govora (možda dalmatskog)”), *лѣврѣѣа* („možda преко *dalmatskog*”), *лѣѣн* („из nekog romanskog jezika (možda dalmatskoga)”), *ѣѣњ* („вјероватно преко *dalmatorom[anskoga]*”) те са сх. *криѣа* и сл. *с.в.* *ѣѣњѣа* („izравно из *vulgarno]lat[inskoga ...]* ili *iz dalmatoromanskoga*”), *рѣѣа с.в.* *рикула* („iz sjevernotalijanskih dijalekata ili *dalmat[skoga]*”) и *скриѣа с.в.* *ѣѣњѣа* („iz dalmatom[anskoga ...] ili *tal[ijanskoga]*”).

С друге стране далматороманско поријекло и/или посредство у неким одредницама није довољно проблематизовано; то је случај са сх. *бѣле* (што је без сумње позајмљено из румунског), *бѣковина* (што би могло бити и наслијеђено из словенског), *ѣѣн* (што је вјероватно позајмљено из староиталијанског), *колѣѣриѣа* (што јесте позајмљено из далматске романштине, али не од одраза оне грчке ријечи која је у тој одредници наведена), *офѣрао* (што јесте позајмљено из далматске романштине, али вјероватно не од одраза оне латинске латинске ријечи која је у тој одредници наведена), *сѣѣѣор* (што је вјероватно заимано и из далматске романштине и из балканског латинитета) и *чѣмѣрес* (што је вјероватно позајмљено из италијанског) те *бјѣчва с.в.* *чѣраѣа* (што је вјероватно заимано и из далматске романштине и из балканског латинитета), *коѣнесѣра* и сл. *с.в.* *кѣнисѣар* (што је вјероватно заимано и из далматске романштине и из балканског латинитета) и *скриѣа с.в.* *ѣѣњѣа*

³ Лат. *cypressus* које даје сх. *куѣрес* је оно у ком је у одмијењено са *i* (*cypressus* > *cupressus*) дочим је лат. *cypressus* које даје сх. *циѣрес* оно у којем је у одмијењено са *i* (*cypressus* > *cipressus*); уп. лат. *thynnus* > *thunus* ‘туњ’ одакле сх. *ѣѣњ id.* за разлику од лат. *cuma* > *cīma* ‘врх; вршица’ одакле сх. *ѣѣма id.*

(што је вјероватно заимано и из далматске романштине и из балканског латинитета).

Реконструисани далматоромански облици дају се у ERHJ-у по изузетку; то је случај само у одредницама *жбѹн* (гдје се реконструише **čezbone*) и *сѹлѹа* (гдје се реконструише **salpa*) те у облику *ѹкѹаѹа s.v. ѹшѹаѹа* (гдје се реконструише **ukjata*). Од тога су погрешни облици **čezbone* и **ukjata*, који уствари треба да гласе **kespone* (или евенутално **kezbone*) и **oklata*.

Крчкороманске паралеле за далматороманске реликте не наводе се ни у једној одредници иако би за неке од њих дале пронаћи; то је случај са сх. *брнисѹра* (што се пореди са велъ. *ginastra*) те са сх. *каѹрѹга* и сл. *s.v. кѹѹегра* (што се пореди са велъ. *katráda*), *конѹл* и сл. *s.v. кѹнѹл* (што се пореди са велъ. *kanúl*) и *криша* и сл. *s.v. ѹрѹшња* (што се пореди са велъ. *kris*).

Као основна литература за далматороманске реликте у ERHJ-у служи ERHSJ. Тако је у свуда осим у одредницама *брмеч* и *јѹсѹоѹ* те у облицима *криша* и сл. *s.v. ѹрѹшња* и *скрѹња s.v. шкрѹња* у којим матична одредница у ERHSJ-у грешком није цитирана.

Као допунска литература за далматороманске реликте обично служи ЈЕ и HOLZER 2011, али се одреднице из тих наслова не наводе консистентно. Референца на ЈЕ недостаје у одредницама *брмеч*, *брнисѹра*, *гѹѹѹн*, *ѹлѹма*, *рѹжа*, *рѹкула*, *ѹѹњ* и *хобоѹница* те у облицима *каѹрѹга* и сл. *s.v. кѹѹегра*, а на HOLZER 2011 у одредницама *гѹѹѹн*, *лѹврѹа s.v. рѹжа* те у облицима *конѹл* и сл. *s.v. кѹнѹл* и *криша* и сл. *s.v. ѹрѹшња*.

Уопштено говорећи далматоромански реликти у ERHJ-у су по мом мишљењу обрађени на задовољајућ начин. Наведене замјерке често нису од пресудног значаја и лако ће се исправити у другом издању. Ваља имати на уму што се посла на српскохрватској етимологији тиче да су далматоромански реликти у правилу веома замршене одреднице, а да је стручњакѹ у области далматороманистике безмало занемарив број. ERHJ се зато у највећем броју случајева ослонио на ERHSJ, што је без сумње била добра одлука, а од друге свеске је к том почео да рачуна на консултације са вршним далматороманистом Н. Вулетићем (ERHJ II vii), што је такође била добра одлука. Надам се да ће ERHJ и у будуће наставити да сарађује са искусним далматороманистима; у слѣдећим издањима то ће придонијети квалитету обраде далматороманских реликата којим је превасходно потребно усклађивање са релевантном литературом штампаном након ERHSJ-а (Муљачић, Роки, Виња, Холцер, Вулетић итд.).

Најзад, морам напоменути и то да се у *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika* налазе и они далматоромански реликти који нису изријеком окарактерисани као такви али се као такви (било посредством или поријеклом) иначе схватају; то је случај са сх. *жѹка*, *јѹрбол*, *лѹња*, *мѹдрањ*, *сѹдро*, *сѹѹа*, *ѹѹѹал*, *шкарѹѹна* те са *ѹсѹѹѹерна s.v. ѹсѹѹѹерна*, *јѹрѹна s.v. арѹна*, *мѹрач s.v. мѹрѹ*, *мрча s.v. мѹрѹа*, *ѹрѹсѹа s.v. ѹрѹрозд*, *ѹлѹжа s.v. ѹлѹжа*, *скѹла s.v. шкѹла* итд. О тим ријечима биће више приче у слѣдећем раду. Такође, у слѣдећем раду биће ријечи и о оним далматороманским реликтима чије је далматороманско постање и/или поријекло у ERHJ-у доведено у питање или изријеклом одбачено; то је пак случај са сх. *блѹѹаѹѹи*, *бѹчайѹ*, *гѹсѹѹк*, *крѹлијѹш*, *кѹмѹрча*, *крѹчѹн*, *лѹм*, *ѹрѹѹ*, *ѹѹоѹа* те са обликом *гѹѹ s.v. гѹн* итд.

СКРАЋЕНИЦЕ

- > даје
- < постаје од
- * (реконструисан облик)
- ? (упитно)
- алб. – албански
- арум. – арумунски
- буг. – бугарски
- вељ. – вељотски
- грч. – грчки
- дијал. – дијалекатски
- дром. – далматоромански
- ик. – икавски
- ит. – италијански
- кслат. – каснолатински
- лат. – латински
- лог. – логудорски
- мак. – македонски
- ром. – романски
- рум. – румунски
- сл. – словенски
- слн. – словеначки
- слч. – словачки
- ствњ. – старовисокоњемачки
- сх. – српскохрватски
- чак. – чакавски
- шп. – шпански

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- ЕРСЈ: Александар Лома (ур.). *Етимолошки рјечник српског језика*, I–III. Београд: САНУ – Институт за српски језик САНУ, 2003–2008.
- Лигорио, Орсат. С.-х. *рода*, лат. *ardea*. *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику* LV/2 (2012): 21–28.
- Лигорио, Орсат. С.-х. *хобойница*. *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику* LVII/2 (2014): 7–11.
- Лигорио, Орсат. Такозвани псеудо-јат у далматској романштини и балканском латинитету. (Из балканског латинитета VIII). *Јужнословенски филолоџ* LXX/3–4 (2015): 43–72.
- Лигорио, Орсат. Дифтонгација у далматороманским реликтима латинског суфикса -ĒLLU, -ĒLLA. (Из балканског латинитета XIII). *Јужнословенски филолоџ* LXXIV/1 (2018): 31–59.

*

- BARTOLI, Matteo Giulio. *Das Dalmatische : Altromanische Sprachreste von Veglia bis Ragusa und ihre Stellung in der Apennino-Balkanischen Romania*, I–II. Wien: A. Hölder, 1905–1906.
- ERHJ: Ranko Matasović, Tijmen Pronk, Dubravka Ivšić, Dunja Brozović Rončević (ur.). *Etimološki rječnik hrvatskog jezika*, I–II. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2016–2021.
- ERHSJ: Petar Skok. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV. Zagreb: JAZU, 1971–1974.
- HOLZER, Georg. *Glasovni razvoj hrvatskog jezika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2011. (Ispravljeno i dopunjeno izdanje njemačkog izvornika.)

- JE: Vojmir Vinja. *Jadranske etimologije : Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, I–III. Zagreb: HAZU – Školska knjiga, 1998–2004.
- LIGORIO, Orsat. Uno sguardo ai relitti dalmato-romanzi in -CULU e TULU. José Enrique Gargallo Gil, Nikola Vuletić (ur.). *Mare Loquens*. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2013, 317–321.
- LIGORIO, Orsat. *Problem leksičke stratifikacije u adrijatistici*. Doktorska disertacija. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2014.
- LIGORIO, Orsat. Greek Y in Dalmatian Romance. Chr. Tzitzilis, G. Papanastassiou (eds.). *Greek Etymology*. Thessaloniki: Institute of Modern Greek Studies – Aristotle University of Thessaloniki, 2017, 472–495.
- MATASOVIĆ, Maja, Ranko MATASOVIĆ. Romanizmi s početnim ž- u hrvatskome jeziku. Nina Lanović (ur.). *Poglavlja iz romanske filologije*. Zagreb: FF Press, 2018, 407–414.
- MULJAČIĆ, Žarko. *Das Dalmatische : Studien zu einer untergegangenen Sprache*. Köln – Weimar – Wien: Böhlau, 2000.
- RJAZU: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–XXIII. Zagreb: JAZU, 1880–1976.
- ROCCHI, Luciano. *Latinismi e romanismi antichi nelle lingue slave meridionali*. Udine: Campanotto, 1990.
- SCHRIJVER, Peter. Animal, Vegetable and Mineral : Some Western European Substratum Words. Alexander Lubotsky (ed.). *Sound Law and Analogy*. Amsterdam – Atlanta: Rodopi, 1997, 293–319.
- SKOK, Petar. Zur Chronologie der Palatalisierung von *c, g, gu, gū* vor *e, i, y, j* im Balkalatein. *Zeitschrift für romanische Philologie* 46 (1926): 385–410.
- SKOK, Petar. Zum Balkalatein III. *Zeitschrift für romanische Philologie* 50 (1930): 385–532.
- SKOK, Petar. Zum Balkalatein IV. *Zeitschrift für romanische Philologie* 54 (1934): 175–214, 424–499.
- TLL: *Thesaurus linguae Latinae*. <<https://publikationen.badw.de/de/thesaurus/lemmata>>.
- VINJA, Vojmir. *Jadarnska fauna : Etimologija i struktura naziva*, I–II. Split: JAZU – Logos, 1986.
- VULETIĆ, Nikola. Etimološke crtice o našem malakonimu *kúnjka* i varijantama. *Čakavska rič* XXXIV/1–2 (2006): 185–190.
- VULETIĆ, Nikola. Dopune *Jadranskim etimologijama* Vojmira Vinje : Prvi prilog. *Croatica et Slavica Jadertina* II (2006): 135–144.
- VULETIĆ, Nikola, Vladimir SKRAČIĆ. *Leksik morske faune u sjevernoj Dalmaciji. Prvi dio: rječnik pučkog nazivlja*. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2018.

Orsat Ligorio

DALMATIAN ROMANCE LOANWORDS
IN THE *ETIMOLOŠKI RJEČNIK HRVATSKOGA JEZIKA*
(ON BALKAN LATIN XV)

S u m m a r y

The paper discusses the treatment of Dalmatian Romance loanwords in the recently completed *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika* (2016–21). Specifically, the discussed lemmata are Serbo-Croatian *bāle, bēkovina, bṛgūd, bṛmeč, bṛnistra, čēmpres, dūpīn, hōbotnica, jāstog, kūnjka, lòvrāta, lūbīn, òkvīr, òšit, pīma, rāža, rikula, rōda, sālpa, spūžva, sūmpor, tūnj, zdjèla, žāl*, and *žbūn*, as well as *bjēčva* s.v. *čārapa, kanāl* etc. s.v. *kānāl, katṛīda* etc. s.v. *kātedra, kōludrica* etc. s.v. *kāludēr, konjestra* etc. s.v. *kānistar, krīša* etc. s.v. *trēšnja, ofērao* s.v. *fērāl, rūsā* s.v. *rūža, rūsmarin* s.v. *rūžmarin, skrīnja* s.v. *škrīnja*, and *ūkljata* s.v. *ūšata*. The conclusion is that the treatment of Dalmatian Romance loanwords in the *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika* generally meets expectations, although there is still considerable potential for improvement.

Универзитет у Београду
Филозофски факултет
Одељење за класичне науке
Чика Љубина 18–20, 11000 Београд, Србија
orsat.ligorio@gmail.com

(Примљено: 1. септембра 2021;
прихваћено: 10. новембра 2022)